

CHEMICKÝ PRŮMYSL

WEB KOMUNIKOVÁNÍ ENVIRONMENTÁLNĚ ODPOVĚDNÝCH AKTIVIT CHEMICKÝMI FIRMAMI SÍDLÍCÍMI V ČESKÉ REPUBLICE, NA SLOVENSKU A UKRAJINĚ

LIBĚNA TETŘEVOVÁ, MICHAL PATÁK
a IRYNA KYRYLENKO

*Katedra ekonomiky a managementu chemického a potravinářského průmyslu, Fakulta chemicko-technologická, Univerzita Pardubice, Studentská 95, 532 10 Pardubice
libena.tetrevova@upce.cz, michal.patak@upce.cz,
kirilenko_iv@i.ua*

Došlo 20.6.18, přepracováno 24.9.18, přijato 12.10.18.

Klíčová slova: společenská odpovědnost firem, environmentální odpovědnost, chemické firmy, web komunikování, Česká republika, Slovensko, Ukrajina

1. Úvod

Zájem odborné i laické veřejnosti o společensky odpovědné aktivity (tzv. aktivity CSR – Corporate Social Responsibility) rok od roku roste. V České republice např. 61 % lidí při rozhodování o nákupu posuzuje společenskou odpovědnost firem; 68 % lidí si je pak ochotno připlatit za produkty šetrné k životnímu prostředí¹. Environmentální odpovědnost se stává jak z pohledu firem, tak samotných občanů klíčovým tématem společenské odpovědnosti. Zvláštního významu nabývá z pohledu chemických firem. Ty jsou z důvodu možného ohrožení přírody a životního prostředí vnímány zejména v oblasti environmentální jako tzv. společensky citlivé. Firmy chemického průmyslu by proto měly primární pozornost zaměřit na realizaci a komunikování environmentálně odpovědných aktivit².

Cílem předložené studie je analyzovat a zhodnotit rozsah web komunikování a strukturu komunikovaných environmentálně odpovědných aktivit chemických firem sídlících v České republice, na Slovensku a Ukrajině.

Data byla získána na základě obsahové analýzy webových stránek TOP chemických firem. V případě České republiky byly identifikovány v databázi členů Svazu chemického průmyslu ČR, v případě Slovenska v databázi TOP TREND a v případě Ukrajiny v databázi exportérů Ministerstva pro ekonomický rozvoj a obchod Ukrajiny. Výzkumný vzorek tvoří 157 firem, z toho 55 chemických firem sídlících v České republice (databáze obsahovala

56 chemických firem, jedna z těchto firem však nedisponovala funkčními webovými stránkami), 56 chemických firem sídlících na Slovensku (databáze obsahovala 60 chemických firem, čtyři z těchto firem však nedisponovaly funkčními webovými stránkami) a 46 chemických firem sídlících na Ukrajině (databáze zahrnovala 50 chemických firem, čtyři z těchto firem však nedisponovaly funkčními webovými stránkami). Charakteristika výzkumného vzorku je patrná z tab. I.

Z hlediska charakteru ekonomické činnosti výzkumný vzorek zahrnuje podniky chemického průmyslu v širším pojetí. Podle klasifikace NACE Rev. 2 se jedná o podniky oddílu 20 – Výroba chemických látek a chemických přípravků, oddílu 21 – Výroba základních farmaceutických výrobků a farmaceutických přípravků, oddílu 22 – Výroba pryžových a plastových výrobků a skupiny 19.2 – Výroba rafinovaných ropných produktů. Základem pro rozlišení vlastnictví se stala metodika ESA 2010 – Evropský systém účtů, podle které nefinanční podniky členíme na soukromé národní podniky, soukromé podniky pod zahraniční kontrolou a veřejné podniky. Základem pro rozlišení velikosti firem se stalo Doporučení Evropské komise 2003/361/ES z 6. května 2003. Jako třídící kritérium byl vzat počet zaměstnanců, kdy za malé jsou považovány podniky do 50 zaměstnanců, za střední podniky do 250 zaměstnanců a za velké podniky nad 250 zaměstnanců.

Rozsah a struktura komunikování environmentálně odpovědných aktivit byla hodnocena s využitím metody komunikování ekonomických, environmentálních, etických, sociálních a filantropických aktivit⁶. Seznam základních i doplňkových environmentálních aktivit posuzovaných v rámci této metody je patrný z tab. IV.

2. Kanály komunikování

Sledované chemické firmy využívají různých kanálů pro komunikování vyvíjených environmentálně odpovědných a dalších společensky odpovědných aktivit. Kromě webových stránek, na kterých navíc 40 % sledovaných chemických firem sídlících v České republice, 29 % firem sídlících na Slovensku a 33 % firem sídlících na Ukrajině má umístěnu v navigačním menu záložku s názvem „Udržitelný rozvoj“, „Udržitelnost“ či „Společenská odpovědnost“, komunikují vyvíjené společensky odpovědné aktivity také prostřednictvím výročních zpráv, CSR zpráv a sociálních sítí.

Výroční zprávy obsahující informace o těchto aktivitách přitom zpřístupňují na svých webových stránkách zejména firmy sídlící na Ukrajině (46 %), následované firmami sídlícími v České republice (29 %) a na Slovensku (18 %). CSR zprávy zpřístupňují na svých webových stránkách pouze sledované firmy sídlící na Slovensku (7 %) a v České republice (5 %). Komunikování na sociál-

Tabulka I
Charakteristika výzkumného vzorku

Charakteristika	ČR	Slovensko	Ukrajina	Celkem
<i>Charakter činnosti podniků – kód NACE, %</i>				
Oddíl 20	71	18	76	54
Oddíl 21	9	7	2	6
Oddíl 22	15	64	18	33
Skupina 19.2	5	11	4	7
<i>Vlastnictví podniků, %</i>				
Soukromé národní	47	20	94	51
Soukromé pod zahraniční kontrolou	49	80	4	47
Veřejné	4	0	2	2
<i>Velikost podniků, %</i>				
Malé	13	5	33	16
Střední	47	45	17	38
Velké	40	50	50	46

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat Ministerstva financí ČR³, Statistického úřadu Slovenské republiky⁴ a DATABASES Lab.⁵

ních sítích prezentuje 42 % sledovaných firem sídlících v České republice, 39 % firem sídlících na Slovensku a 37 % sídlících na Ukrajině. Za nejoblíbenější sociální síť přitom můžeme považovat Facebook, nejméně je naopak využíván Google+ (tab. II).

3. Rozsah komunikování

Sledované chemické firmy sídlící v České republice v průměru komunikují 5 environmentálně odpovědných aktivit, firmy sídlící na Slovensku 3 aktivity a firmy sídlící na Ukrajině 4 aktivity z posuzovaných 8 základních environmentálně odpovědných aktivit. Na základě ANOVA testu byla prokázána závislost mezi rozsahem komunikovaných environmentálně odpovědných aktivit chemickými firmami a zemí sídla firmy ($F = 10,857$; $\text{Sig.} < 0,0005$). Můžeme konstatovat, že sledované chemické firmy sídlící v České republice významně více komunikují environmentálně odpovědné aktivity.

Výsledky analýzy vlivu charakteru činnosti, vlastnictví a velikosti firem na rozsah komunikování environmen-

tálně odpovědných aktivit chemických firem sídlících ve sledovaných třech postkomunistických zemích jsou pak patrné z tab. III. Statisticky významné rozdíly jsou uvedeny tučně.

Z tab. III vyplývá, že z hlediska zvolených třídících znaků byly mezi sledovanými zeměmi potvrzeny statisticky významné rozdíly v rozsahu komunikování environmentálně odpovědných aktivit v šesti případech. Až na jedinou výjimku bylo potvrzeno, že sledované chemické firmy sídlící v České republice komunikují environmentálně odpovědné aktivity ve větším rozsahu. Uvedenou výjimkou je komunikování soukromých firem pod zahraniční kontrolou, kdy firmy sídlící na Ukrajině komunikují environmentálně odpovědné aktivity významně více. Toto zjištění však nelze zobecňovat kvůli nízkému zastoupení ukrajinských soukromých firem pod zahraniční kontrolou ve vzorku (pouze 2 firmy).

Co se týká diferencí v rozsahu komunikování environmentálně odpovědných aktivit, z hlediska charakteru činnosti chemických firem nejsou výrazné rozdíly s ohledem na nízké zastoupení firem oddílu 21 a skupiny 19.2 ve vzorku. Co se týká diferencí z hlediska vlast-

Tabulka II
Komunikování environmentálních a dalších společensky odpovědných aktivit na sociálních sítích v %

Země	Facebook	Google+	Twitter	Instagram	YouTube	LikedIn
Česká republika	27	5	22	7	16	33
Slovensko	29	7	21	13	23	23
Ukrajina	28	7	13	7	17	0

Tabulka III

Rozsah komunikování environmentálně odpovědných aktivit z hlediska charakteru činnosti, vlastnictví a velikosti firem

Charakteristiky	Průměrný počet aktivit				Test ANOVA	
	ČR	Slovensko	Ukrajina	Celkem	F	Sig.
<i>Charakter činnosti firem – kód NACE</i>						
Oddíl 20	5,0	2,9	3,9	4,3	3,206	0,046
Oddíl 21	3,6	2,8	0,0	2,9	1,600	0,268
Oddíl 22	5,3	2,9	4,3	3,4	4,493	0,016
Skupina 19.2	6,3	2,8	3,0	3,8	2,788	0,121
<i>Vlastnictví firem</i>						
Soukromé národní	5,4	2,5	3,8	4,1	5,630	0,005
Soukromé pod zahraniční kontrolou	4,6	3,0	6,5	3,7	6,058	0,004
Veřejné	6,0	x	2,0	4,7	x	x
<i>Velikost firem</i>						
Malé	4,9	1,3	2,8	3,2	2,234	0,131
Střední	4,8	2,9	2,3	3,6	5,150	0,009
Velké	5,3	3,0	5,1	4,4	9,186	0,000

nictví, veřejné firmy obecně komunikují environmentálně odpovědné aktivity ve větším rozsahu oproti firmám soukromým. Soukromé národní firmy pak komunikují větší rozsah environmentálně odpovědných aktivit oproti firmám pod zahraniční kontrolou. Co se týká diferencí z hlediska velikosti sledovaných firem, malé a střední firmy sídlící ve všech třech sledovaných zemích komunikují menší rozsah environmentálně odpovědných aktivit oproti velkým firmám.

4. Struktura komunikování

Výsledky analýzy struktury komunikovaných environmentálně odpovědných aktivit z hlediska posuzovaných tří zemí jsou patrné z tab. IV. Statisticky významné rozdíly jsou opět uvedeny tučně.

Z tab. IV vyplývá, že z pohledu mezinárodní komparace byly potvrzeny statisticky významné rozdíly v rozsahu komunikování jednotlivých environmentálně odpovědných aktivit u šesti základních a všech tří doplňkových aktivit. Na základě *post hoc* testů bylo potvrzeno, že chemické firmy sídlící v České republice významně více komunikují pět z osmi posuzovaných základních environmentálně odpovědných aktivit a také všechny tři doplňkové aktivity. Sledované chemické firmy působící na Ukrajině komunikují významně více jednu aktivitu, a to bezpečně zacházení s rizikovými látkami.

Z provedeného šetření dále vyplývá, že ve všech třech sledovaných zemích je v největším rozsahu komunikována prevence a náprava negativních dopadů činností na životní prostředí a komunitu, v případě sledovaných firem sídlících na Ukrajině se tato aktivita o první místo dělí

s aktivitou v podobě bezpečného zacházení s rizikovými látkami. Mezi TOP 3 aktivity ve sledovaných postkomunistických zemích dále řadíme aktivity v podobě zajištění souladu s environmentální legislativou a minimalizaci odpadů a podporu recyklace. Nejméně komunikovanou aktivitou je v případě firem sídlících v České republice podpora zachování zdrojů a přírodní diverzity, v případě firem sídlících na Slovensku a Ukrajině pak podpora investic do čistých technologií.

5. Diskuse a závěry

Z provedeného šetření vyplývá, že firemní webové stránky představují oblíbený kanál komunikování společensky odpovědných aktivit, vč. aktivit environmentálně odpovědných. Pouze minimum firem sídlících v České republice, na Slovensku a Ukrajině nedisponuje funkčními webovými stránkami a pouze jedna firma sídlící na Ukrajině na svých webových stránkách nezveřejňuje žádné informace o vyvíjených CSR aktivitách. Za důvod oblíbenosti firemních webových stránek jako komunikačního kanálu CSR informací lze považovat možnost veřejného sdílení informací takřka po celém světě, možnost snadné aktualizace jejich obsahu, ale také nízké náklady spojené s jejich provozováním⁷. Méně oblíbeným kanálem komunikování jsou ve všech třech sledovaných postkomunistických zemích výroční zprávy a také samostatné CSR zprávy. Dané zjištění koresponduje se závěry o CSR komunikování v postkomunistických zemích, ke kterým dospěl např. Hąbek⁸. Na oblíbenosti však nabývá moderní nástroj komunikování v podobě sociálních sítí, kdy za nejoblíbenější lze ve všech třech sledovaných zemích považovat Facebook.

Tabulka IV
Struktura komunikovaných environmentálně odpovědných aktivit v %

Aktivity	ČR	Slovensko	Ukrajina	χ^2	Sig.
1. Zajištění souladu s environmentální legislativou	75	55	54	4,8	0,091
2. Úspora energií a ostatních zdrojů	67	43	52	6,8	0,034
3. Minimalizace odpadů a podpora recyklace	75	46	57	9,3	0,010
4. Bezpečné zacházení s rizikovými látkami	40	14	65	27,9	<0,0005
5. Podpora investic do čistých technologií	49	9	30	21,6	<0,0005
6. Podpora zachování zdrojů a přírodní diverzity	35	29	39	1,3	0,527
7. Prevence a náprava negativních dopadů činnosti na životní prostředí a komunitu	95	61	65	19,0	<0,0005
8. Podněcování iniciativ propagující odpovědný přístup k životnímu prostředí, v tom:	67	29	22	26,5	<0,0005
a) Podněcování environmentálních aktivit dodavatelů	35	20	9	8,8	0,012
b) Podněcování environmentálních aktivit zaměstnanců	36	11	2	23,1	<0,0005
c) Environmentální reporting	44	4	11	31,3	<0,0005

Z provedeného šetření dále vyplývá, že sledované chemické firmy sídlící v České republice komunikují na svých webových stránkách významně více environmentálně odpovědných aktivit. Identifikován však nebyl rozdíl v rozsahu komunikování těchto aktivit mezi členskými a nečlenskými zeměmi EU. Jako neefektivní se tak jeví aktivity orgánů EU např. v podobě Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/95/EU týkající se uvádění nefinančních informací a informací týkajících se rozmanitosti některými velkými podniky a skupinami. Povinné vykazování a komunikování CSR aktivit a jiné účelně využívané formy politického nátlaku přítom obecně přispívají ke zvýšení úrovně CSR komunikování⁹.

Na základě výsledků analýzy vlivu sledovaných třídicích znaků (charakter činnosti, vlastnictví a velikost firem) na rozsah komunikování environmentálně odpovědných aktivit firem sídlících v České republice, na Slovensku a Ukrajině můžeme konstatovat, že v případě statisticky významných rozdílů byl ve většině případů prokázán větší rozsah komunikování těchto aktivit sledovanými firmami sídlícími v České republice. Z hlediska sledovaných zemí pak zásadní roli nehraje charakter činnosti firmy. Zajímavá zjištění nabízí analýza z pohledu vlastnictví. Větší rozsah komunikování environmentálně odpovědných aktivit vykazují firmy ve veřejném vlastnictví. Co se týká soukromých firem, ve všech třech sledovaných zemích vykazují větší rozsah komunikovaných environmentálních aktivit národní firmy. Potvrzují se tak závěry, ke kterým dospěli Chapple a Moon¹⁰, kteří dokumentují, že zahraniční firmy zpravidla přizpůsobují úroveň komunikování úrovni běžné v dané zemi. Co se týká velikosti sledovaných firem, potvrdily se obecně uznávané závěry o větším rozsahu komunikování společensky odpovědných aktivit velkými firma-

mi oproti malým a středním firmám, blíže viz např. Gamerschlag, Möller a Verbeeten².

Co se týká struktury komunikovaných environmentálně odpovědných aktivit, ve všech třech sledovaných zemích je nejvíce komunikována prevence a náprava negativních dopadů činnosti na životní prostředí a komunitu, zajištění souladu s environmentální legislativou a minimalizace odpadů a podpora recyklace.

Závěrem lze konstatovat, že komunikování společensky odpovědných aktivit prostřednictvím firemních webových stránek a sociálních sítí představuje efektivní nástroj komunikování se zainteresovanými skupinami (zákazníky, vlastníky a investory, zaměstnanci, dodavatelé, orgány veřejné správy či veřejnosti). Zejména v případě firem společensky citlivých odvětví, jakými jsou chemické firmy, je třeba věnovat klíčovou pozornost aktivitám, ze kterých pramení tato citlivost, tj. v případě chemických firem komunikování environmentální odpovědnosti¹¹. Díky volbě vhodného způsobu komunikování vyvíjených CSR aktivit, může firma snížit negativní důsledky stigmatizace, zlepšit image a reputaci a zvýšit svou hodnotu.

LITERATURA

1. <http://www.cbcsd.cz/spolecenska-odpovednost-firem-ovlivnuje-lidi-pri-jejich-doporucovani-a-rozhodovani/>, staženo 9. 5. 2018.
2. Gamerschlag R., Möller K., Verbeeten F.: Rev. Manag. Sci. 5, 233 (2011).
3. http://www.info.mfer.cz/ares/ares_es.html.cz, staženo 1. 12. 2017.
4. https://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/Databases/register_organizacii/, staženo 2. 1. 2018.

5. <https://www.ua-region.info/>, staženo 2. 11. 2017.
6. Tetřevová L.: *Inz. Ekon.* 29, 478 (2018).
7. Wanderley L. S. O., Lucian R., Farache F., de Sousa Filho J. M.: *J. Bus. Ethics* 82, 369 (2008).
8. Hąbek P.: *Sustainability* 9, 1 (2017).
9. Romolini A., Fissi S., Gori E.: *Corp. Soc. Resp. Env. Manag.* 21, 65 (2012).
10. Chapple W., Moon J.: *Bus. Soc.* 44, 415 (2005).
11. Du S., Bhattacharya C. B., Sen S.: *Int. J. Manag. Rev.* 12, 8 (2010).

L. Tetřevová, M. Paták, and I. Kyrlylenko
(*Department of Economy and Management of Chemical and Food Industries, Faculty of Chemical Technology, University of Pardubice, Pardubice*): **Web-based Communications about Environmentally Responsible Activities by Chemical Companies Based in the Czech Republic, Slovakia, and Ukraine**

Environmental responsibility seems to be of particular importance for companies active in socially and particularly environmentally sensitive industries. The presented study aims to analyse and assess the scope of the web-based communications and the structure of the communicated environmentally responsible activities of chemical companies based in the Czech Republic, Slovakia, and Ukraine. The performed analysis implies that the scope of communications about environmentally responsible activities of the monitored chemical companies is mainly affected by in which country the particular company is registered, while no differences have been found between EU-member and non-member states. It is the company ownership and size that play an important role on the national level, not the character of the corporate activity. As for the structure of the communicated environmentally responsible activities, TOP 3 activities in all the three countries include the prevention and the remedy of negative impacts on the environment, ensuring compliance with the environmental legislation, minimization of wastes and support of recycling.

Keywords: corporate social responsibility, environmental responsibility, chemical firms, web-based communication, Czech Republic, Slovakia, Ukraine